

Volume III (2017)

A. ŞİMŞİRGİL, *Otağ I: Büyük Doğuş - Türklerin İslamiyeti Kabülü*. İstanbul 2017. Timaş Yayınları, 193 sayfa (4 resim ile birlikte). ISBN: 9786050825312

Hayri Kaan HASÇELİK

Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume III: Ocak-Aralık 2017) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: H. K. Hasçelik, *Otağ I: Büyük Doğuş - Türklerin İslamiyeti Kabülü*. Yazar: A. Şimşirgil, *Libri* III (2017) 197-200. DOI: 10.20480/lbr.2017021

Geliş Tarihi: 08.06.2017 | Kabul Tarihi: 16.06.2017

Elektronik Yayın Tarihi: 23.06.2017

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**A. ŞİMŞİRGİL, *Otağ I: Büyük Doğuş - Türklerin İslamiyeti Kabulü.*
İstanbul 2017. Timaş Yayınları, 193 sayfa (4 resim ile birlikte).
ISBN: 9786050825312**

Hayri Kaan HASÇELİK*

İslamiyet'in Doğuşu ve Türklerin İslamiyet'e hizmetlerini irdeleyen Türklerin İslamiyet'i Kabulü Büyük Doğuş Otağ I adlı bu kitap, Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil tarafından kaleme alınmıştır. Kitapta yazarın özgeçmiş ve İslam'a olan sevgisi anlatıldıktan sonra Takdim (9-10) ve Önsöz (11-12) kısımları okuyucuya sunulmaktadır. Kitap, İslam Devleti'nin Doğuşu ve Türkler (7-37), Türkler ve İslamiyet (39-83), Türkler ve İslamlaşma (85-139), İdil Bulgar Hanlığı (141-185) adı altında dört ana bölümden oluşmakta, Sonsöz (184-185), Bibliyografya (187-192) ve kısımları İndeks (193-204) ile tamamlanmaktadır. Bu kitap, 2017 yılında Timaş Yayınları tarafından basılmıştır.

Yazar, kitabın Önsöz kısmında (11-12) Türklerin İslamiyet'i kabulünün dünya tarihinde önemli bir yeri olduğunu, İslamiyet'in kabulünden önce bile Türklerin kurduğu imparatorluklarla dünya tarihine önemli tesirlerinin bulunduğunu, Hz. Peygamber'den sonra İslamiyet'in kıtalara yayıldığını detaylıca belirtmiş, öte yandan Türklerin İslamiyet'i kabulü ve ilk Müslüman - Türk devletinin kimler olduğu gibi konulardaki görüşlerini okuyucuların bilgisine sunmuştur.

Kitabın birinci ana bölümü İslam Devleti'nin Doğuşu ve Türkler (7-37) başlığını taşımaktadır. Başlık altında ise Hz. Muhammed'in 571 yılında Mekke'de dünyaya gelmesi, Mekke'nin büyük ailelerinden Kureyş kabilesinin kollarından biri olan Haşimoğullarına mensup olması, Hz. Muhammed'in "*Muham-*

* Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya.
kaantarih07@hotmail.com

medü'l Emin" (Güvenilir Muhammed) lakabıyla çağırılması, 610 yılında İslamiyet'in yayılmaya başlamasından sonra Mekke bölgesindeki müşriklerin Müslümanlığı kabul eden ilk Müslümanlara baskı ve işkence yapmaları gibi konulardan söz edilmektedir. Daha sonra Hz. Muhammed'in miladi 622 senesinde Mekke'den Medine'ye hicret etmesiyle başlayan on yıllık Medine devri ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu dönemde Hz. Muhammed'in Müslümanların başı olarak hem devlet reisi hem kadı hem de ordu kumandanı olması ayrıca dünyadaki bazı komşu imparatorlukları ve krallıkları Müslümanlığa davet etmesi, 630 yılında Mekke'nin fethinin Arap Yarımadası'nın fethine ortam hazırlaması, 631 yılında gerçekleşen Tebük Seferi'nin Hz. Muhammed'in son seferi olması ve Hz. Muhammed'in 8 Haziran 632 tarihinde 63 yaşında vefat etmesi gibi olaylar kronolojik bir bütünlük halinde işlenmektedir. Hz. Muhammed'in Türkler hakkında söylediği hadislerde bulunan Türklerin savaşçı oldukları ve onlarla iyi geçinilmesi gerektiği şeklindeki ifadeleri yazar tarafından özellikle vurgulanmaktadır. Öte yandan Eski Türklerin dininin ise Şamanizm olduğu ve bu dinin din adamı durumunda bulunan Kamların İslamiyet'teki Evliyalara benzediği ifade edilmektedir. Ayrıca Eski Türklerin kurban kesme ritüellerinden, VI- IX. Asırlarda yabancı dinlerin etkisi altında kaldıklarından, bazı Türk topluluklarının Hıristiyan, Yahudi, Maniheizm, Zerdüştlük gibi dinleri benimseyerek benliklerini kaybettiklerinden bahsedilmektedir. Türklerin İslamiyet'i tanınmasının ise Müslüman ordularıyla yapılan savaşlar, Müslümanlarla olan ticaret ve mutasavvıfların faaliyetleri sonucunda gerçekleştiği belirtilmektedir.

Kitabın ikinci ana bölümü olan Türkler ve İslamiyet (39-83)'de ise ilk Türk-Arap münasebetlerinin doğrudan Sasani İmparatorluğu döneminde başladığı vurgulanmaktadır. Ayrıca Cahiliye devrinde Arap şairlerin Türklerin kahramanlıklarından bahsettiği özellikle belirtilmektedir. Müslüman Arapların doğuya ilk akınlarının Hire'nin fethiyle başlaması ve sonrasında doğu ve kuzey bölgelerine ilerlemeleri, Hz. Osman'ın şehit edilmesi ve Hz. Ali'nin hilafeti dönemindeki karışıklıklar, Emevi Hilafeti'nin kurulması gibi detaylar okuyucunun bilgisine sunulmaktadır. Bu bilgilerin ardından Emevilerin ünlü komutanı Kuteybe bin Müslim'in dikkat çekici faaliyetlerinden, Emevilerden sonra Asya bölgesinde Türklerin ve Arapların durumundan, Talas Savaşı'nda Türklerin Araplara yardım etmesinden, bu savaş neticesinde Batı Türkistan'ın Çin egemenliğinden kurtulduğundan ve ilerleyen süreçte Türklerin İslamiyet'i yavaş yavaş benimsemesinden bahsedilmektedir. Daha sonra ise Arapların Hz.

Osman döneminde Hazarlar ile karşılaşıp savaşmaları ve Hazar Türklerinin arasında bu savaşlar dolayısıyla İslamiyet'in yayılamaması ele alınmaktadır. Emeviler döneminde yaşanan Türk-Arap çatışmalarının Abbasiler döneminde yaşanmaması ve Abbasilerin Türklere karşı barışçıl politika izlemesi vurgulanan diğer mevzular arasındadır.

Kitabın üçüncü bölümü olan Türkler ve İslamlaşma (85-139) başlığı altında ise Türklere Emeviler döneminde devlet kademelerinde fazla görev verilmesi, buna karşılık Araplara devlet kademelerinde daha fazla görev verilmesi, Emeviler döneminde yapılan uygulamalar yüzünden Türklerin İslamiyet'i daha yavaş benimsemesi, İslam Devleti'nin, Emeviler döneminde geniş sınırlara ulaşması, Emevilerin Arap milliyetçiliği politikası, Emevi Hanedanlığı sona erdikten sonra İslam Devleti'nin hâkimiyetinin Abbasilerin eline geçmesi gibi olaylar sırayla ele alınmaktadır. Abbasilerin Emevilerin aksine devlet kademelerinde Arap olmayan diğer unsurlara ve Türklere görev vermesinin Türklerin İslamiyet'e geçişlerini hızlandırması özellikle vurgulanmaktadır. Ayrıca Türklerin sahip oldukları kültür ve özelliklerin Abbasi ordusunda görev almalarını sağladığı gerçeğine dikkat çekilmektedir. Halife Mutasım döneminde ise Türkler üst komutanlıklara getirilerek yönetimde söz sahibi olmuşlardır. Başlık altında Türklerin kılıç zoruyla Müslüman olup olmadığı tartışması, Emeviler dönemindeki sahabelerin Türk ülkelerinde İslamiyet'i yayma çabaları, Müslümanların Türk ülkelerine İslamiyet'i yayarken gerçekleştirdiği ticari faaliyetler, İslamiyet'i yaymak için ribat, tekke, zaviyelerden yararlanılması, Türkler arasında İslamiyet'in hızla benimsenmesinde tasavvufi faaliyetlerinin etkisi gibi konular hakkında da değerlendirmeler mevcuttur. Ayrıca İbrahim Bin Edhem, Şakik-i Belhi, Hallac-ı Mansur, Fudayl Bin İyad, Bişr-i Hafi, Hatim-i Esam gibi mutasavvıfların Türklerin Müslümanlaşmasındaki rolleri ortaya konmaktadır. Yine bu başlık altında İbrahim Bin Edhem'in hayatından dünya malına ehemniyet vermemesi, kalbinin *Allah u Teala* ile meşgul olması, Türkler arasında fazla sevilmesi, tövbe etmesine bir putperestin sebep olması, sonraki zamanlarda insanların onun sohbetlerinden etkilenmeleri ve onun etrafında toplanmaları gibi ayrıntılar da okuyucunun bilgisine sunulmaktadır. Başlık altında Türklerin Müslümanlaşmasında büyük rolü olan Şakik-i Belhi hakkında da bilgiler verilmektedir. Yazara göre Şakik-i Belhi Türklere İslamiyet'i yaymaya çalışırken bile bu uğurda savaşlara katılmış, öte yandan Hallac-ı Mansur da kendisi gibi Türkistan bölgesindeki gezilerinde Türk-

leri Müslümanlaştırmaya başlamıştır. Hatta pek çok insanı Müslüman yapması ve taraftarlarının fazla olması Abbasileri telaşlandırmış bu ise kendisinin idamına neden olmuştur. Hallac-ı Mansur duruşuyla ve üslubuyla Necip Fazıl Kısakürek gibi birçok Türk şairini etkilemiştir. Diğer bir isim olan Fudayl Bin İyad'ın ise lider bir kişiliğe sahip olduğu, bazen eşkıyalık yaptığı, Abbasi halifesi Harun Reşid'in Fudayl Bin İyad ile hep görüşmek istediğini fakat kendisinin Harun Reşid'den uzak durduğu nakledilmektedir. Bîşr-i Hafî'nin ise gençliğinde içkiye düşkün olduğu, meyhanede yaşadığı bir olaydan sonra ilim yolunu tuttuğu, bundan sonra da ilim öğrenmekle ve ilim öğretmekle meşgul olduğu vurgulanmaktadır.

Kitabın dördüncü bölümü olan İdil - Bulgar Hanlığı (141-185) başlığı altında ise Bulgarların soyunun nereden geldiği, İdil Bulgarlarının hâkimiyet sahalarının nereler olduğu, İslamiyet'in İdil Bulgarlarının üzerindeki etkisi ve İdil Bulgarlarının İslamiyet'i kabul etmeleri, ilk Türk Müslüman hükümdarı Almış Han, Almış Han'ın halifeye duyduğu saygı, Almış Han'ın halife adına hutbe okutması, Hazarların hâkimiyetlerini kaybettikten sonra o bölgede İdil Bulgarları ile Kiev Rus Knezliği arasındaki mücadele, Kiev Rus Knezliği'nin siyasi süreci Kiev knezi Vlademir'in faaliyetleri ve İdil Bulgarları ile mücadelesi, Kiev Knezi Vlademir'in İslamiyet'i seçmeme sürecindeki olaylar, İbn Fadlan'ın Ruslar hakkındaki olumsuz görüşleri, Vlademir'in Doğu Roma İmparatorluğu ile siyasi münasebetinden dolayı vaftiz edilerek Hıristiyan olması, İdil Bulgarlarının Rus knezliğiyle Asya bölgesindeki mücadeleleri, Moğolların Orta Asya'daki savaşçı politikaları, İdil Bulgarlarının ve Rus Knezliğinin Moğollara karşı direnişi, İdil Bulgar Hanlığı'nın son yılları ve Moğollar tarafından yıkılması gibi konular ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Kitabın Sonsöz kısmında ise Peygamber Efendimizin doğumuyla dünya âlemine bir nur indiği, dünyanın İslam Devleti ile tanışmasının gerçekleştiği vurgulanmakta ve Türklerin İslamiyet'i kabulü süreci değerlendirilmektedir. Sonuç olarak Talas Savaşı'nın Türkler ve Müslümanlar için önemi, Talas Savaşı ile birlikte Orta Asya'nın Çin egemenliğinden kurtuluşu, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinin dünya tarihinde dönüm noktası olması, Türklerin İslamiyet'e hizmetleri ve İdil Bulgar Hanlığı'nın Müslümanlığı kabul etme süreci ana hatlarıyla okuyuculara sunulmaktadır.